

مقدمه

آیا تاکنون برایتان پیش آمده است که در فضایی آرام ننشسته و دور از هیجان و هیاهوی زندگی دربارهٔ این جهان پر جنب و جوش (پرغوغا) تفکر کرده باشید؟
تفکر دربارهٔ جهان دوردست؛ یعنی آسمان بی‌کران یا کهکشان‌ها، منظومه‌ها، خورشید و سیارگان؛ و تفکر دربارهٔ همین جهان نزدیک، یعنی زمین با جنگل‌ها، دریاها، بیابان‌ها، جانوران، گیاهان و گل‌های زیبایش.

آیا هرگز دربارهٔ آغاز و پایان این هستی پهنور فکر کرده‌اید؟ به‌راستی این میلیاردها میلیارد کهکشان و ستاره و سیاره، با میلیاردها موجودات متنوع از کجا آمده‌اند؟

سؤال موجودات جهان، هستی خود را و امدار (فقیر، نیازمند، وابسته به) چه کسی هستند؟!

جواب همهٔ موجودات، از جمله انسان پدیده‌هایی هستند که وجود و هستی‌شان از خودشان نیست و در وجود و هستی، نیازمند به خدا هستند.

تذکره

۱- لازمهٔ این‌که بدانیم آیا موجودات، هستی خود را و امدار کسی هستند یا خیر، تفکر در مورد آغاز و پایان هستی، یا به تعبیری، تفکر دربارهٔ مبدأ و معاد است که نیازمند تفکر در جهان نزدیک و دوردست بوده و نیازمندی در پیدایش و توحید در خالقیت را به ما تفهیم می‌کند. (# ترکیبی با درس ۲، سال دوازدهم)

۲- تفکر در مورد جهان از آن جهت که تفکر در آیات الهی است در قرآن کریم در آیه ﴿وَمِن آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا ... إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ مورد تأکید واقع شده است. (# ترکیبی با درس ۱۲، سال یازدهم و درس ۹، سال دوازدهم)

نیازمندی جهان به خدا در پیدایش

شناخت اولیه و ابتدایی

هر کدام از ما، بر اساس فطرت خویش (علت)، خدا را می‌یابیم و حضورش را درک می‌کنیم (معلول). به روشنی می‌دانیم در جهانی زندگی می‌کنیم که آفریننده‌ای حکیم آن را هدایت و پشتیبانی می‌کند (ربوبیت) و به موجودات مدد می‌رساند. (سنت امداد الهی: # ترکیبی با درس ۶ سال دوازدهم)

معرفت عمیق‌تر

با وجود این شناخت اولیه (ابتدایی)، قرآن کریم ما را به معرفت عمیق‌تر دربارهٔ خداوند فرا می‌خواند و راه‌های گوناگونی را برای درک وجود او و نیز شناخت صفات و افعال او به ما نشان می‌دهد. یکی از این راه‌ها تفکر دربارهٔ نیازمند بودن جهان، در پیدایش خود، به آفریننده است. بیان این راه به شرح زیر است:

مقدمه اول

اگر به خود نظر کنیم، خود را پدیده‌ای می‌یابیم که وجود و هستی‌مان از خودمان نیست. در اشیای پیرامون نیز که بیندیشیم، آن‌ها را همین‌گونه می‌بینیم؛ حیوانات، گیاهان، جمادات، زمین، ستاره‌ها و کهکشان‌ها، همه را، پدیده‌هایی می‌یابیم که وجودشان از خودشان نبوده و نیست.

پدیده = مخلوقات = وجودشان از خودشان نیست = فقیر = وابسته = امدار = ممکن‌الوجود = حادث

تذکره

مقدمه دوم

پدیده‌ها، که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که ۱- خودش پدیده نباشد، بلکه ۲- وجودش از خودش باشد؛ همان‌طور که چیزهایی که شیرین نیستند، برای شیرین شدن نیازمند به چیزی هستند که خودش شیرین باشد. عبدالرحمان جامی این معنا را در دو بیت چنین بیان می‌کند:

ایستگاه شعر

نیازمندی پدیده‌ها به خدا در پیدایش: موضوع کلی

ذاتِ نایافته از هستی، بخش‌چون تواند که بود هستی‌بخش
خشک ابری که بُود ز آب تهی ناید از وی صفت آبدهی
(جامی، هفت اورنگ)

۱- موجودی که پدیده است و وجودش از خودش نیست (ذات نایافته از هستی)، هیچ‌گاه نمی‌تواند از خودش به موجودات دیگر هستی ببخشد.
۲- هر پدیده، برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای (هستی‌بخش) است که خودش پدیده نباشد و وجودش از خودش باشد. (مقدمه دوم استدلال نیازمندی جهان به خدا در پیدایش)

۳- بیت اول با لحن استفهام انکاری، توانایی هستی‌بخشی را در موجود فقیری که بهره و سهمی از هستی ندارد، منتفی می‌داند.

۴- این ابیات با آیه شریفه ﴿أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ مرتبط هستند.

۵- هستی‌بخشی خدا به مفهوم توحید در خالقیت اشاره دارد و با آیه ﴿قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ ...﴾ مرتبط می‌باشد. (# ترکیبی با درس ۲، سال دوازدهم)

آری در آفرینش نیز، یک موجود فقط در صورتی در وجود خود نیازمند به دیگری نیست (غنی)، که خودش ذاتاً موجود باشد (واجب‌الوجود بالذات). در این صورت، چنین چیزی دیگر پدیده نیست و نیاز به پدیدآورنده نخواهد داشت؛ همواره بوده است و همواره خواهد بود (قائم به ذات).

نتیجه با توجه به دو مقدمه فوق می‌توانیم نتیجه بگیریم که ما و همهٔ پدیده‌های جهان، در پدید آمدن و هست شدن خود به آفریننده‌ای (خالق)، نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمهٔ هستی باشد. این وجود برتر و متعالی «خدا» نامیده می‌شود (علت العلیل).

۱. در بیت اول، بخش در مصراع اول به معنای سهم و بهره است و در مصراع دوم به معنای عطا کردن.

تدبر در قرآن

در آیات زیر تدبر کنید و به سوالات پاسخ دهید.

ایستگاه آیه

نیازمندی مخلوقات به خداوند: موضوع کلی

فاطر: ۱۵	یا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ
ترجمه کلمه به کلمه	ای مردم شما نیازمندان به خداوند هستید و خداوند قطعاً بی‌نیاز ستوده است
ترجمه روان	ای مردم شما به خدا نیازمند هستید و خدا است که [تنها] بی‌نیاز ستوده است.

- ۱ همه مخلوقات (خطاب عام)، از جمله انسان، در وجود و هستی خود به خداوند نیازمند هستند. **«یا أَيُّهَا النَّاسُ»**
- ۲ نیاز ذاتی پدیده‌ها به خداوند در تمام امور از جمله در پیدایش و بقا، از این آیه برداشت می‌شود. **«الْفُقَرَاءُ»**
- ۳ این آیه با بیت «ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی‌بخش» قرابت مفهومی دارد. **«أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ»**
- ۴ تنها وجود بی‌نیاز و مستقل، خداست و وجود او وابسته به چیزی نیست. به همین جهت کسی نمی‌تواند هستی را از او بگیرد و استقلال ذاتی دارد؛ لذا ستودنی است. خداوند در ذات خود، غنی، بی‌نیاز و صمد است که اشاره به توحید ذاتی دارد. **«وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ»** (# ترکیبی با درس ۲، سال دوازدهم)
- ۵ با نظر کردن به خود، در می‌یابیم که پدیده‌ای هستیم که وجود و هستی‌مان از خودمان نیست و هستی خود را وامدار و وابسته به چیزی هستیم که نیازمند به دیگری نیست و خودش ذاتاً هست. **«الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ - الْغَنِيُّ»**

ایستگاه آیه

نیاز دائمی و لحظه‌به‌لحظه موجودات به خدا: موضوع کلی

رحمن: ۱۹	يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ
ترجمه کلمه به کلمه	دائماً می‌خواهد از او هر کس در آسمان‌ها و زمین است هر روز او در کاری است.
ترجمه روان	هر آن‌چه در آسمان‌ها و زمین است، پیوسته از او درخواست می‌کند. او همواره دست‌اندرکار امری است.

- ۱ تمام موجودات، آن به آن، لحظه به لحظه و به طور مداوم به خدا نیازمندند. **«يَسْأَلُهُ»**
- ۲ موجودات جهان، پس از پیدایش هم، به همان اندازه به خداوند نیازمند هستند که در لحظه پیدایش نیاز دارند. **«يَسْأَلُهُ»**
- ۳ موجودات، دائماً با زبان حال به پیشگاه الهی عرض نیاز می‌کنند و خداوند هم، دائماً به آن‌ها هستی می‌بخشد. **«يَسْأَلُهُ ... كُلَّ يَوْمٍ»**
- ۴ خداوند دائماً در تدبیر امور عالم نقش دارد و «فعال ما یشاء = مشیت دائمی برای انجام گرفتن کارها» است. **«كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ»** (# ترکیبی با درس ۲، سال دوازدهم)
- ۵ تدبیر علی‌الدوام خداوند برای موجودات، بیانگر توحید در ربوبیت است. **«كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ»** (# ترکیبی با درس ۲، سال دوازدهم)
- ۶ موجودات پیوسته از خداوند درخواست «رحمت» دارند؛ زیرا در هر لحظه به خدا نیازمندند و همه امور عالم به تدبیر خداوند صورت می‌گیرد. **«يَسْأَلُهُ»**
- ۷ خداوند در هر لحظه به موجودات، هستی می‌بخشد؛ زیرا آن‌ها هر لحظه به خداوند نیازمندند. **«يَسْأَلُهُ»**

سؤال ۱- فکر می‌کنید چرا موجودات پیوسته از خداوند درخواست دارند؟

جواب زیرا در هر لحظه به خدا نیازمندند و همه امور عالم به تدبیر خداوند صورت می‌گیرد و اگر خدا لحظه‌ای آنان را به خود واگذار کند، همه نیست و نابود می‌شوند.

سؤال ۲- نیاز انسان به خدا شامل چه چیزهایی می‌شود؟

جواب نیازمندی در همه شئون حیات، لحظه به لحظه، از پیدایش تا بقا؛ تمام داشته‌های انسان سر تا پا از خداست و نیاز به او هیچ‌گاه قطع یا کم نمی‌شود.

سؤال ۳- چرا خداوند در هر لحظه دست‌اندر کار امری است؟

جواب زیرا موجودات در هر لحظه به خداوند نیازمندند و از او درخواست دارند و خداوند هر لحظه دارای فیضی جدید و مستمر برای آفریده‌ها است.

نکته راهبردی

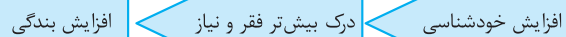
فعل مضارع، دلالت بر انجام عمل در حال و آینده و به گونه‌ای استمرار دارد، لذا معنای فعل **«يَسْأَلُهُ»** به صورت «پیوسته از او درخواست می‌کنند» آمده است.

آگاهی، سرچشمه بندگی

انسان‌های ناآگاه نسبت به نیاز دائمی انسان به خداوند، بی‌توجه‌اند؛ اما انسان‌های آگاه، دائماً سایه لطف و رحمت خدا را احساس می‌کنند (شهود) و

خود را نیازمند عنایات پیوسته‌ای می‌دانند. هر چه معرفت انسان به خود (خودشناسی) و رابطه‌اش با خدا بیش‌تر شود (علت)، ۱- نیاز به او را بیش‌تر احساس

و ۲- ناتوانی و بندگی خود را بیش‌تر ابراز می‌کند (معلول) (رابطه مستقیم).

۱. در این آیه مخاطب، مردم هستند ولی انسان اشرف مخلوقات است و اگر او نیازمند است پس همه مخلوقات حتماً نیازمند خواهند بود، لذا همه مخلوقات مورد نظر است.

ناتوانی انسان در شناخت ذات و چیستی خداوند

سؤال اکنون ممکن است برای شما این سؤال پیش آید که آیا می توان به ذات خداوند پی برد و چیستی (ماهیت) او را مشخص کرد؟

جواب در پاسخ می گوئیم: موضوعاتی که می خواهیم درباره آن ها شناخت پیدا کنیم، دو دسته اند:

الف) محدود: دسته اول موضوعاتی هستند که در محدوده شناخت ما قرار می گیرند، مانند گیاهان، حیوان ها، ستارگان و کهکشان ها؛ حتی کهکشان های بسیار دور هم ممکن است روزی شناسایی شوند و انسان بتواند به ماهیت و ذات آن ها دست یابد. در حقیقت، ذهن ما توان و گنجایش فهم چیستی و ذات چنین موضوعاتی را دارد (**معلول**)، زیرا همه آن ها اموری محدود هستند (**علت**).

ب) نامحدود: دسته دوم موضوعاتی هستند که نامحدودند و ذهن ما گنجایش درک آن ها را ندارد؛ زیرا لازمه شناخت هر چیزی (**معلول**)، احاطه و دسترسی به آن است (**علت**). در واقع ما به دلیل محدود بودن ذهن خود (**علت**) نمی توانیم ذات امور نامحدود را تصور کنیم و چگونگی (چیستی) وجودشان را دریابیم (**معلول**). خداوند حقیقتی نامحدود دارد؛ در نتیجه، ذهن ما نمی تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند و ذاتش را شناسایی نماید (ناممکن). بنابراین، با این که ما به وجود خداوند به عنوان آفریدگار جهان پی می بریم و صفات او را می توانیم بشناسیم، اما نمی توانیم ذات و چیستی او را دریابیم.

از همین رو (ناتوانی ما در معرفت به چیستی و ذات خدا) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرموده است:

بایدها و نبایدها در تفکر کردن: موضوع کلی

ایستگاه حدیث

پیامبر اکرم <small>صلی الله علیه و آله</small>	تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ
ترجمه روان	در همه چیز تفکر کنید ولی در ذات خداوند تفکر نکنید.
نهیج الفصاحه	
۱	تشویق به تفکر در امور مختلف از جمله آیات الهی از این حدیث برداشت می شود. (تَفَكَّرُوا)
۲	منع از تفکر در ذات، چیستی و ماهیت خدا، به دلیل بی نتیجه بودن آن است. (لا تَفَكَّرُوا)
۳	چون خداوند حقیقتی نامحدود دارد، در ذهن ما نمی گنجد.
۴	تفکر در چیستی (ماهیت = چگونگی = ذات) خدا ممنوع است (لا تَفَكَّرُوا).
۵	لازمه تفکر در چیستی خداوند، احاطه و دسترسی به آن است و این درباره خدا غیرقابل تصور است؛ زیرا ذهن محدود نمی تواند بر نامحدود احاطه پیدا کند. (خداوند محیط بر موجودات است و آن ها محاط در خدایند).
۶	تنها شناخت صفات و ویژگی های خداوند از طریق تفکر و شناخت مخلوقاتش تا حدودی (نسبی) امکان پذیر است.
۷	این حدیث با حدیث «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَ فِي قَدْرَتِهِ» و آیه «وَمِن آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ...» مرتبط است. (# ترکیبی با درس ۹، سال دوازدهم و درس ۱۱، سال یازدهم)

کاربرد فعل امر در آیات و احادیث به مفهوم وجوب یا ضرورت کاری و کاربرد فعل نهی در آیات و احادیث به معنای حرمت یا ممنوعیت آن کار است. مثلاً دستور و امر «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ» اشاره به ضرورت تفکر در هستی دارد؛ اما نهی «لا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ» بیانگر ممنوعیت از تفکر در چیستی خداوند است.

نکته راهبردی

خداوند بر موجودات جهان احاطه دارد؛ یعنی «محیط» (احاطه گر) است. موجودات جهان نیز «محاط» (احاطه شده) به احاطه الهی هستند.

شناخت چیستی، ذات، ماهیت و چگونگی خدا ← ناممکن

شناخت هستی، وجود، صفات، افعال، کیستی و ... ← ممکن

اندیشه و تحقیق

با وجود شباهت های ظاهری رابطه خدا و جهان با رابطه ساعت ساز و ساعت، تفاوت های این دو رابطه را بنویسید.

تفاوت ها	شباهت ها
۱- ساعت ساز، هستی بخش اجزای ساعت نیست و فقط نظم دهنده اجزا است، اما خداوند، هم هستی بخش است و هم نظم دهنده.	۱- جهان و ساعت هر دو پدیده اند و به خالق و سازنده نیازمندند.
۲- دوام و بقای ساعت وابسته به ساعت ساز نیست، اما دوام و بقای جهان وابسته به خالق آن است.	۲- جهان و ساعت هر دو مرکب از اجزا هستند.
۳- نظم و پیچیدگی جهان بسیار فراتر از پیچیدگی یک ساعت است و نظم ساعت با نظم جهان قابل مقایسه نیست.	۳- جهان و ساعت هر دو منظم و هدف دارند.

اصطلاحات و مفاهیم کلیدی

- ◇ پدیده = فقیر = وابسته = وامدار = وجودش از خودش نیست = یک زمانی نبوده، سپس پدید آمده = به خودش متکی نیست = ممکن‌الوجود
- ◇ خداوند = علت‌العلل = قائم به ذات = نیستی در او راه ندارد = نیاز به پدیدآورنده ندارد = همواره هست = وجود برتر و متعالی = واجب‌الوجود
- ◇ هستی‌بخشی = توحید در خالقیت
- ◇ چیستی = ذات = ماهیت = چگونگی = کیفیت = جنس
- ◇ صفات = کیستی
- ◇ هستی = وجود = بودن
- ◇ معرفت عمیق و والا = با هر چیزی، خدا را دیدن
- ◇ نور = پیدا و آشکارکننده

رویکردی جدید به موضوع و حفظ آیات

سؤال	جواب
۱- عبارت «أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ» خطاب به چه کسانی است؟	﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ﴾: همه مخلوقات، از جمله انسان (خطاب عام)
۲- علت این‌که خداوند می‌تواند هر لحظه با اراده‌اش موجودات را نابود کند چیست؟	﴿أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ﴾: چون همه به خدا نیازمندند.
۳- علت این‌که کسی نمی‌تواند وجود خدا را بگیرد و نابودش کند چیست؟	﴿وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾: چون خدا غنی و بی‌نیاز است.
۴- رابطه مخلوقات با خداوند از جهت پیدایی و آشکاری به چه چیزی تشبیه شده است؟	﴿اللَّهُ نُورٌ﴾: نور
۵- بر اساس کدام آیه، تمام موجودات، وجود خود را از خدا می‌گیرند؟	﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾: خداوند نور آسمان‌ها و زمین است.
۶- علت این‌که خداوند پیوسته دست‌اندرکار امری است، چیست؟	﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾: درخواست پیوسته موجودات جهان از خدا
۷- نتیجه درخواست پیوسته موجودات از خداوند کدام است؟	﴿كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾: دست‌اندرکار بودن خدا به طور دائمی

رویکردی جدید به موضوع و حفظ احادیث

سؤال	جواب
۱- از دیدگاه رسول خدا ﷺ، برترین عبادت‌ها چیست؟	«إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَ فِي قُدْرَتِهِ»: اندیشیدن مداوم درباره خدا و قدرت او.
۲- اگر اندیشیدن، درباره خدا و صفات او باشد، کدام تعبیر نبوی در مورد آن صحیح است؟	«أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ»: برترین عبادت‌ها
۳- رسول خدا ﷺ با آگاهی کامل نسبت به نیازمندی‌اش به خدا و معرفت به رابطه خود با خداوند، چگونه دعا می‌کند؟	«اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا»: خدایا هیچ‌گاه مرا چشم به هم زدنی به خودم وامگذار.
۴- مطابق دعای پیامبر ﷺ انسان چه زمانی نباید از لطف و رحمت خاص خدا محروم شود؟	«طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا»: هیچ‌گاه، حتی چشم به هم زدنی.
۵- تکیه و اعتماد انسان در تمام لحظات بر چه پشتوانه‌ای صحیح و بر چه چیزی نادرست است؟	«لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي»: انسان باید بر خدا تکیه کند و به نفسش واگذار نشود.
۶- حضرت علی <small>رضی الله عنه</small> خداوند را در چه شرایطی مشاهده می‌کرد؟	«قَبْلَهُ وَ بَعْدَهُ وَ مَعَهُ»: قبل، بعد و با هر چیز.
۷- معرفت عمیق و والای حضرت علی <small>رضی الله عنه</small> از زبان ایشان چگونه وصف یافته است؟	«مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَ رَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَ بَعْدَهُ وَ مَعَهُ»: با هر چیزی خدا را دیدن.
۸- در احادیث اسلامی تفکر در چه اموری به ترتیب تشویق و ممنوع گردیده است؟	«تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَ لَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ»: تشویق به تفکر در همه چیز، منع از تفکر در ذات و چیستی خدا.

درس در یک نگاه

خداشناسی | خدایابی فطری: می‌یابیم و احساس می‌کنیم که آفریننده‌ای حکیم، جهان را هدایت و پشتیبانی می‌کند. معرفت عمیق‌تر به صفات و افعال خدا، نتیجه تفکر درباره نیازمندی جهان به خدا در پیدایش است.

مقدمه ۱: ما و این جهان پدیده‌ایم و وجودمان از خودمان نیست.

نیازمندی جهان به خدا در پیدایش | مقدمه ۲: هر پدیده، نیازمند به پدیدآورنده است (شعر: ذات نایافته از هستی، بخش / ...). نتیجه: ما و این جهان به سرچشمه هستی (خدا) نیازمندیم.

مانند رابطه ساختمان با معمار و بتا (یا ساعت با ساعت‌ساز) نیست. زیرا بتا نه اجزای ساختمان را پدید آورده و نه خواص آن اجزا را. کار بتا فقط جابه‌جا کردن مواد و چینش آن‌ها است.

نیازمندی جهان به خدا در بقا | تا حدی شبیه رابطه جریان برق با مولد برق است. زیرا موجودات، پس از پیدایش نیز هم‌چنان مانند لحظه نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند. از این‌رو دائماً به پیشگاه الهی عرض نیاز می‌کنند. شعر: ما چو نایبیم و نوا در ما ز توست / ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست ...

آیات مرتبط با پیدایش و بقا | آیه: «يا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ»
آیه: «يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ»

ناآگاه: به نیاز دائمی خود به خدا بی‌توجه‌اند.

دو دسته انسان‌ها | آگاه: دائماً سایه لطف و رحمت خدا را مشاهده می‌کنند و خود را نیازمند او می‌بینند.

آگاهی، سرچشمه بندگی

هستی‌بخش

افزایش معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا ← درک بیش‌تر فقر و نیاز ← افزایش بندگی

دعای پیامبر ﷺ: «اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا»

معنا: تمام موجودات، وجود خود را از خدا می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار می‌شوند.

آیه: «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ»

حدیث: «ما رأيتُ شيئاً إلاّ و رأيتُ الله قبله و بعده و معه».

بیت: دلی‌کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید

شعر: به صحرا بنگرم، صحرا تو بینم ...

پیام: هر موجودی آیه‌ای از آیات الهی و تجلی‌بخش خدا و نشانگر حکمت، قدرت و رحمت و سایر صفات الهی است.

خداوند، نور هستی

تعریف: دیدن خدا با هر چیزی

معرفت عمیق و والا | لازمه‌ها: پاکی و صفای قلب + عزم و تصمیم قوی

سنّ مناسب: جوانی و نوجوانی

محدود: در ذهن می‌گنجند ← چپستی آن‌ها را می‌شناسیم.

ناتوانی انسان در شناخت ذات و چپستی خداوند: موضوعات

نامحدود: ذهن ما گنجایش آن‌ها را ندارد.

شناخت خدا | ذات و چپستی و ماهیت: برای انسان ناممکن است: «لا تَفْكَرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ»

صفات و وجود او: ممکن است: «تَفْكَرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ»

لازمه شناخت هر چیزی، احاطه و دسترسی به آن است.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس ۱

تست‌های تالیفی

۱. شکوفاکننده استعدادها و نویدبخش به آینده‌ای زیبا، در کدام کلام نبوی منعکس است و با کدام بیت هم‌آوایی دارد؟
- ۱) ﴿ذُمَانُ التَّفَكَّرِ فِي اللَّهِ وَ فِي قُدْرَتِهِ﴾ - ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی‌بخش
 - ۲) ﴿ذُمَانُ التَّفَكَّرِ فِي اللَّهِ وَ فِي قُدْرَتِهِ﴾ - دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید
 - ۳) ﴿اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا﴾ - دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید
 - ۴) ﴿اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا﴾ - ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی‌بخش
۲. ☆ یکی از مصادیق صحیح عمل به فرموده رسول خدا ﷺ درباره تفکر، کدام است و یکی از نتایج آن در کدام مورد به درستی ذکر شده است؟
- ۱) تفکر در خدا و قدرت او - شکوفایی استعدادها و امید به آینده‌ای زیباتر (۲) تفکر در خدا و قدرت او - سپردن سرنوشت خویش به دست حوادث
 - ۳) تفکر در ذات خدا - سپردن سرنوشت خویش به دست حوادث (۴) تفکر در ذات خدا - شکوفایی استعدادها و امید به آینده‌ای زیباتر
۳. ☆ با تفکر درباره آغاز و پایان این هستی پهناور، پی به پاسخ کدام پرسش می‌بریم و لازمه آسان رسیدن به معرفت رؤیت خداوند در کل هستی چیست؟
- ۱) آیا می‌توانیم به ذات و چیستی خداوند پی ببریم؟ - عزم و اراده قوی
 - ۲) آیا می‌توانیم به ذات و چیستی خداوند پی ببریم؟ - روشن‌ضمیری و پاکی طینت
 - ۳) موجودات جهان، هستی خود را وامدار چه کسی هستند؟ - روشن‌ضمیری و پاکی طینت
 - ۴) موجودات جهان، هستی خود را وامدار چه کسی هستند؟ - عزم و اراده قوی
۴. ☆ هر یک از مفاهیم «متکی بودن به غیر خود» و «موجود غیرمتکی به خود» به کدامین مقدمه نیازمندی جهان به خدا در پیدایش اشاره می‌کند و از الحاق آن‌ها به یکدیگر، کدام نتیجه حاصل می‌شود؟
- ۱) اول - دوم - ما و همه موجودات جهان در پیدایش و هستی یافتن به وجودی برتر و متعالی محتاجیم.
 - ۲) دوم - اول - ما و همه موجودات جهان در پیدایش و هستی یافتن به وجودی برتر و متعالی محتاجیم.
 - ۳) اول - دوم - یک موجود فقط در صورتی در وجود خود نیازمند به دیگری نیست که خودش ذاتاً موجود باشد.
 - ۴) دوم - اول - یک موجود فقط در صورتی در وجود خود نیازمند به دیگری نیست که خودش ذاتاً موجود باشد.
۵. ☆ به ترتیب از ترکیب کدام دو مقدمه به نتیجه «نیازمندی ما و جهان به سرچشمه متعالی هستی» پی می‌بریم؟
- ۱) «قائم به ذات بودن چیزی که پدیده نیست» - «نشأت نگرفتن وجود موجودات از خودشان»
 - ۲) «قائم به ذات بودن چیزی که پدیده نیست» - «محتاج بودن پدیده‌ها به غیر خدا»
 - ۳) «متکی نبودن موجودات به خود» - «نشأت نگرفتن وجود موجودات از خودشان»
 - ۴) «متکی نبودن موجودات به خود» - «محتاج بودن پدیده‌ها به غیر خود»
۶. ☆ کدام‌گزینه مقدمه دوم، از استدلال اثبات نیازمندی موجودات جهان به خداست و کدام بیت مؤید آن است؟
- ۱) متکی نبودن پدیده‌ها به خودشان در به‌وجود آمدن - ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی‌بخش
 - ۲) متکی نبودن پدیده‌ها به خودشان در به‌وجود آمدن - دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید
 - ۳) هر پدیده‌ای برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده است - دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید
 - ۴) هر پدیده‌ای برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده است - ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی‌بخش
۷. بیت عبدالرحمان جامی: «خشک ابری که بود ز آب تهی / ناید از وی صفت آب‌دهی» مربوط به کدام مقدمه استدلال نیازمندی جهان در پیدایش به خداست و چه پیامی را دربردارد؟
- ۱) مقدمه اول - پدیده، برای موجود شدن نیازمند پدیدآورنده‌ای است که خودش پدیده نیست.
 - ۲) مقدمه اول - موجودات جهان، وجود و هستی‌شان از خودشان نیست.
 - ۳) مقدمه دوم - موجودات جهان، وجود و هستی‌شان از خودشان نیست.
 - ۴) مقدمه دوم - پدیده، برای موجود شدن نیازمند پدیدآورنده‌ای است که خودش پدیده نیست.
- دانش‌آموزان عزیز! تست‌هایی که با علامت ☆ مشخص شده‌اند، اهمیت بیش‌تری دارند. در صورت کمبود وقت ابتدا به آن‌ها پاسخ دهید.

۸. کدام عبارت در رابطه با مقدمه اول استدلال «درک نیازمندی جهان، در پیدایش خود به خدا» بیان شده است و به همراه کدام بیت، ما را به نتیجه «ما و همه پدیده‌های جهان، در پدید آمدن و هست شدن به آفریننده‌ای نیازمندیم» می‌رساند؟
- (۱) نیازمندی به غیر به تبع راه داشتن نیستی در وجود - «ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی بخش»
 (۲) از خود نبودن وجود و هستی پدیده‌ها - «دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید»
 (۳) امکان عدم وجود در گذشته و سپس وجود یافتن - «ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی بخش»
 (۴) عدم اتکای به خود در وجود یافتن - «دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید»
۹. ☆ وامدار بودن هستی موجودات به خدا از دقت در کدام آیه برداشت می‌شود و دست‌یابی به معرفت والا و عمیق با هر چیزی خدا را دیدن برای جوانان چگونه است؟
- (۱) **يا ايها الناس انتم الفقراء الى الله** - سهل و ممتنع
 (۲) **يا ايها الناس انتم الفقراء الى الله** - صعب و ممكن
 (۳) **وَ هُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ** - صعب و ممكن
 (۴) **وَ هُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ** - سهل و ممتنع
۱۰. ☆ از تدبر در آیه شریفه **يا ايها الناس انتم الفقراء الى الله و الله هو الغني الحميد** کدام مفهوم قابل برداشت است؟
- (۱) عموم موجودات جهان با تمام وجود، خدا را درمی‌یابند و حضورش را درک می‌کنند.
 (۲) موجودات، از جمله انسان، در وجود و هستی خود نیازمند به خدا هستند.
 (۳) نیاز همه موجودات از جمله انسان به خداوند، منحصر به پیدایش می‌شود.
 (۴) علت پناه بردن و کمک خواستن از خدا در سختی‌ها، فقر مطلق به خداست.
۱۱. ☆ مفهوم مقابل عبارت شریفه **انتم الفقراء الى الله** در کدام عبارت ذکر گردیده است و مخاطب این کلام چه کسانی‌اند؟
- (۱) **يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ** - **يا ايها الذين آمنوا**
 (۲) **وَ اللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ** - **يا ايها الناس**
 (۳) **يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ** - **يا ايها الناس**
 (۴) **وَ اللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ** - **يا ايها الذين آمنوا**
۱۲. اگر بگوییم «چون وجود خدا وابسته به چیزی نیست، کسی نمی‌تواند وجود او را بگیرد و نابودش کند.» به کدام آیه استناد جسته‌ایم و مقصود از عبارت **يا ايها الناس** در آیه شریفه **يا ايها الناس انتم الفقراء** چیست؟
- (۱) **انتم الفقراء الى الله** - همه مخلوقات
 (۲) **وَ اللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ** - همه مخلوقات
 (۳) **انتم الفقراء الى الله** - انسان‌ها
 (۴) **وَ اللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ** - انسان‌ها
۱۳. ☆ عبارات قرآنی **انتم الفقراء الى الله** و **يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ**، به ترتیب نیازمندی مخلوقات را در چه چیزی نشان می‌دهد؟
- (۱) پیدایش و بقا - پیدایش (۲) بقا - پیدایش
 (۳) پیدایش و بقا
 (۴) پیدایش و بقا
۱۴. عرض نیاز دائمی موجودات به پیشگاه خدای متعال در کدام بیت آمده است و دانایی به این بیت، ما را به کدام کلام نبوی رهنمون می‌سازد؟
- (۱) ما همه شیران ولی شیر علم / حمله‌مان از باد باشد دم به دم - «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَ فِي قَدْرَتِهِ»
 (۲) دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید - «اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا»
 (۳) دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید - «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَ فِي قَدْرَتِهِ»
 (۴) ما همه شیران ولی شیر علم / حمله‌مان از باد باشد دم به دم - «اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا»
۱۵. ☆ بیت «ما عدم‌هاییم و هستی‌های ما / تو وجود مطلق، فانی نما» با کدام آیه مبارکه، تناسب مفهومی بیش تری برقرار می‌کند و به کدام مفهوم می‌تواند اشاره کند؟
- (۱) **يا ايها الناس انتم الفقراء الى الله و الله هو الغني الحميد** - نیاز صرف در پیدایش
 (۲) **يا ايها الناس انتم الفقراء الى الله و الله هو الغني الحميد** - وحدت وجود
 (۳) **يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ كُلِّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ** - وحدت وجود
 (۴) **يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ كُلِّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ** - نیاز صرف در پیدایش
۱۶. ☆ انسان‌های آگاه که دائماً سایه لطف و رحمت الهی را احساس می‌کنند، خود را نیازمند به چه چیزی می‌دانند و درک بهتر فقر و نیازمندی، معلول چیست؟
- (۱) عنایات پیوسته او - افزایش معرفت به خود و رابطه با خدا
 (۲) عنایات پیوسته او - عبودیت و بندگی بیش‌تر
 (۳) پدیده‌ای که وجودش از خودش باشد - عبودیت و بندگی بیش‌تر
 (۴) پدیده‌ای که وجودش از خودش باشد - افزایش معرفت به خود و رابطه با خدا
۱۷. ☆ وصول به چه چیزی برای انسان به آسانی میسر نیست و مطابق با کدام عبارت شریفه، خداوند در هر لحظه دست‌اندر کار امری است؟
- (۱) رسیدن به معرفت والا و با هر چیزی خدا را دیدن - **هُوَ فِي شَأْنٍ**
 (۲) رسیدن به معرفت والا و با هر چیزی خدا را دیدن - **اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ**
 (۳) شناخت صفات و ویژگی‌های خداوند از راه تفکر در نعمت‌ها - **هُوَ فِي شَأْنٍ**
 (۴) شناخت صفات و ویژگی‌های خداوند از راه تفکر در نعمت‌ها - **اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ**

۱۸. مفهوم مستنبط از عبارت قرآنی «... کُلَّ یَوْمٍ هُوَ فِی شَأْنٍ» در کدام مورد به درستی ذکر شده است؟
- ۱) هر چیزی در این جهان، بیانگر وجود خالق و آیه‌ای از آیات الهی محسوب می‌شود.
 - ۲) احاطه خداوند بر تمام موجودات موجب می‌شود که چپستی خداوند در ذهن ما ننگند.
 - ۳) تصرف خداوند تعالی در تمام شئون هستی، متبوع فقر مطلق موجودات به اوست.
 - ۴) مطالبه دائمی مخلوقات جهان برای کسب فیض از خداوند، زمینه‌ساز دست‌اندرکار بودن خداوند در هر لحظه است.
۱۹. نیازمندی موجودات در پیدایش و بقا به خداوند، چگونه قابل توصیف است و خدایابی انسان، چگونه است؟
- ۱) در هر دو مرتبه یکسان است - فطری
 - ۲) در مرتبه پیدایش بیش‌تر از بقاست - استدلالی
 - ۳) در مرتبه پیدایش بیش‌تر از بقاست - فطری
 - ۴) در هر دو مرتبه یکسان است - استدلالی
۲۰. آیه نورانی «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ» حاوی کدام پیام است؟
- ۱) تمام موجودات هستی، وجود خود را از خدا می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار می‌شوند.
 - ۲) رابطه ما با وجود خداوند مانند رابطه جریان برق با مولد آن است.
 - ۳) اگر خورشید نورافشانی نکند، دیگر اثری از پرتوهای آفتاب نیست، ما نیز صرفاً در بقا به خداوند محتاجیم.
 - ۴) قلبی که سرشار از نور و صفا باشد، با رؤیت هر چیزی، اول خدا را می‌بیند.
۲۱. درک بهتر نیاز به خداوند ویژه کدام دسته از انسان‌هاست و تابع این درک کدام است؟
- ۱) افراد آگاه به رابطه خویش با خدا - شناخت بیشتر صفات الهی
 - ۲) افراد اعلم به امور عبادی - شناخت بیشتر صفات الهی
 - ۳) افراد آگاه به رابطه خویش با خدا - کثرت عبودیت و بندگی
 - ۴) افراد اعلم به امور عبادی - کثرت عبودیت و بندگی
۲۲. شعر باباطاهر «به صحرا بنگرم صحرا تو بینم / به دریا بنگرم دریا تو بینم» با کدام عبارت شریفه ارتباط معنایی دارد و این‌که انسان با هر چیزی خدا را ببیند، چه نوع معرفتی است و چرا دست‌یابی به این امر برای جوانان قابل دسترس است؟
- ۱) «ما رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَ رَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَ بَعْدَهُ وَ مَعَهُ» - عمیق و والا - مشکل - پاکی و صفای قلب دارند.
 - ۲) «یا ایها الناس انتم الفقراء الی الله» - عمیق و والا - مشکل - پاکی و صفای قلب دارند.
 - ۳) «ما رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَ رَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَ بَعْدَهُ وَ مَعَهُ» - امکان‌پذیر - آسان - شرط اصلی حرکت به سوی هدف با عزم و تصمیم قوی است.
 - ۴) «یا ایها الناس انتم الفقراء الی الله» - امکان‌پذیر - آسان - شرط اصلی حرکت به سوی هدف با عزم و تصمیم قوی است.
۲۳. چند مورد از موارد زیر از حدیث شریف پیامبر اکرم ﷺ که فرمود: «افضل العبادة ادمان التّفکر فی الله و فی قدرته» دریافت می‌گردد؟
- الف) استمرار تفکر در ذات الهی و قدرت او برترین عبادت‌ها شمرده شده است.
- ب) آن‌چه بهار جوانی را برطرف و زیبا می‌سازد، اندیشیدن مداوم درباره خدا و صفات اوست.
- ج) شکوفایی استعدادها در پرتو بافضیلت‌ترین عبادت، امید به آینده زیباتر را نوید می‌بخشد.
- د) اندیشه درباره خداوند همانند بذری است که در ذهن جوانه می‌زند و نمود آن به صورت عبادت در اعمال ظاهری است.
- ۱) ۱ (۲) ۲ (۳) ۳ (۴) ۴ (۴)
۲۴. تفاوت اساسی میان رابطه جهان با خدا و رابطه مسجد گوهرشاد با بنای آن در چیست و مورد دوم مشابه کدام رابطه است؟
- ۱) پدید آوردن و نیابردن اجزای ساختمان و خواص آن - رابطه جریان برق با مولد آن
 - ۲) پدید آوردن و نیابردن اجزای ساختمان و خواص آن - رابطه ساعت و ساعت‌ساز
 - ۳) جابه‌جا کردن و نکردن اجزای ساختمان - رابطه ساعت و ساعت‌ساز
 - ۴) جابه‌جا کردن و نکردن اجزای ساختمان - رابطه جریان برق با مولد آن
۲۵. از سخن پیامبر اکرم ﷺ که می‌فرماید: «لا تَتَفَكَّرُوا فِی ذَاتِ اللَّهِ» کدام موضوع قابل برداشت است؟
- ۱) لازمه فرض چپستی برای هر موجودی، احاطه و دسترسی به آن است که در مورد خداوند امکان‌پذیر نیست.
 - ۲) هر چند انسان درک چپستی خداوند را داراست، ولی از درک هستی‌اش ناتوان است.
 - ۳) بی‌نهایت بودن و نامحدود بودن خداوند تابع عدم توانایی در درک ذات خداوند است.
 - ۴) درک صفات خداوند از طریق مختلف می‌تواند تا حدودی کارساز باشد.
۲۶. تعبیر قرآنی «کُلَّ یَوْمٍ هُوَ فِی شَأْنٍ» اشاره به کدام صفت الهی دارد و به سبب کدام عبارت قرآنی صورت می‌پذیرد؟
- ۱) اراده - «یَسْأَلُهُ مَنْ فِی السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ»
 - ۲) قدرت - «یَسْأَلُهُ مَنْ فِی السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ»
 - ۳) اراده - «یا ایها الناس انتم الفقراء الی الله»
 - ۴) قدرت - «یا ایها الناس انتم الفقراء الی الله»
۲۷. کدام وصف در مورد آیه شریفه «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ» درست است و با کدام حدیث شریف هم‌آوا می‌باشد؟
- ۱) منشأ وجود تمام مخلوقات خداست و هر موجودی در جهان تجلی‌بخش خداوند محسوب می‌شود. - «ما رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَ رَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ ...»
 - ۲) وجود مخلوقات در بقای خود وابسته به وجود خداوند است مانند وابستگی پرتوی نور به منبع آن. - «ما رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَ رَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ ...»
 - ۳) چون وجود مخلوقات وابسته به خداست، اوست که می‌تواند آن‌ها را ببرد یا نگه دارد. - «تَفَكَّرُوا فِی کُلِّ شَیْءٍ وَ لَا تَفَكَّرُوا فِی ذَاتِ اللَّهِ»
 - ۴) آسمان‌ها و زمین راه شناخت خداوند و درک حقیقت وجود هستند که آیه‌ای از آیات الهی می‌باشند. - «تَفَكَّرُوا فِی کُلِّ شَیْءٍ وَ لَا تَفَكَّرُوا فِی ذَاتِ اللَّهِ»

☆ ۲۸. مفهوم مستفاد از آیه ۲۹ سوره رحمن: «يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ» در کدام مورد به درستی آمده است؟

- ۱) هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیش تر شود، نیاز به او را بیش تر احساس می‌کند.
- ۲) تمام موجودات، وجود خود را از خدا می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار می‌شوند.
- ۳) وجود و هستی موجودات، وابسته به خداست و خداوند هر لحظه اراده کند، آن‌ها را از بین می‌برد.
- ۴) ما و مجموعه پدیده‌های جهان، در پدید آمدن و هستی یافتن به آفریننده نیازمندیم.

☆ ۲۹. در بیان پیامبر عظیم الشان اسلام که فرمودند: «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ»، درباره چه چیزی می‌توان اندیشه کرد و چرا؟

- ۱) هستی خداوند - زیرا شناخت صفات و افعال او امکان‌پذیر است. (۲) هستی خداوند - زیرا شناخت هر چیزی نیازمند احاطه بر آن است.
- ۳) چیستی خداوند - زیرا شناخت صفات و افعال او امکان‌پذیر است. (۴) چیستی خداوند - زیرا شناخت هر چیزی نیازمند احاطه بر آن است.

☆ ۳۰. درخواست عاجزانه رسول خدا ﷺ از خدا برای واگذار نکردن لحظه‌ای به حال خود، زاینده و مولود چیست و نیازمندی موجودات به خداوند چگونه رابطه‌ای است؟

- ۱) فهم آن‌که صفات خداوند عین ذات اوست. - مطلق (۲) معرفت حقیقی ایشان و درک بهتر فقر خود در برابر خدا - نسبی
- ۳) معرفت حقیقی ایشان و درک بهتر فقر خود در برابر خدا - مطلق (۴) فهم آن‌که صفات خداوند عین ذات اوست. - نسبی

☆ ۳۱. این‌که «اشیای پیرامون ما، غیرمتمکی به خود هستند»، اشاره‌گر به کدام مقدمه نیازمندی جهان به خدا در است؟

- ۱) اول - بقا (۲) اول - پیدایش (۳) دوم - بقا (۴) دوم - پیدایش

☆ ۳۲. این‌که ما موضوعات نامحدود را نمی‌توانیم تصور کنیم زمینه‌ساز فهم پیام کدام حدیث است و برای اثبات این جمله که «یک معلول در بقای خود همواره و در هر آن، نیاز به علت دارد.» به کدام آیه شریفه تمسک می‌جوییم؟

- ۱) «لا تفکروا فی ذات الله» - «الله نور السماوات و الارض مثل نوره کمشکاة فیها مصباح»
- ۲) «لا تفکروا فی ذات الله» - «يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ»
- ۳) «تفکروا فی کل شیء» - «يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ»
- ۴) «تفکروا فی کل شیء» - «الله نور السماوات و الارض مثل نوره کمشکاة فیها مصباح»

☆ ۳۳. پاسخ به این سؤال که «چرا نمی‌توانیم ذات خدا را بشناسیم؟» چیست و در بیان پیامبر اکرم ﷺ تفکر در چه چیزی جایز است؟

- ۱) احاطه به نامحدود محال است. - ذات خداوند (۲) احاطه به نامحدود محال است. - عموم موضوعات
- ۳) زیرا نمی‌توانیم هستی خدا را درک کنیم. - ذات خداوند (۴) زیرا نمی‌توانیم هستی خدا را درک کنیم. - عموم موضوعات

☆ ۳۴. موضوعات محدود در دایره شناخت ما قرار زیرا قابل احاطه و شناخت صفات و اسماء خداوند امکان‌پذیر

- ۱) دارد - هستند - است (۲) دارد - نیستند - نیست (۳) ندارد - هستند - نیست (۴) ندارد - نیستند - است

☆ ۳۵. بیت «هر جا بنگرم کوه و در و دشت / نشان از قامت رعنا تو بینم» منادی‌گر کدام آیه و بیانگر چه موضوعی است؟

- ۱) «الله نور السماوات و الارض» - عدم گنجایش خداوند نامحدود در ظرف ذهن انسان محدود
- ۲) «الله نور السماوات و الارض» - شناخت صفات و اسماء خداوند، از راه شناخت مخلوقاتش
- ۳) «ما رأيت شيئاً إلا و رأيت الله قبلة و بعده و معه» - شناخت صفات خداوند، از راه شناخت مخلوقاتش
- ۴) «ما رأيت شيئاً إلا و رأيت الله قبلة و بعده و معه» - عدم گنجایش خداوند نامحدود در ظرف ذهن انسان محدود

☆ ۳۶. معنای نیازمندی جهان به خدا در بقا چیست و کدام تشبیه به فهم این رابطه برای تقریب به ذهن، کمک می‌کند؟

- ۱) تمام موجودات، وجود خود را از خدا می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار می‌شوند. - نیازمندی سایه به نور
- ۲) تمام موجودات، وجود خود را از خدا می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار می‌شوند. - فقر ساختمان مسجد به معمارش
- ۳) همه موجودات وابسته به خدا هستند و خداوند هر لحظه اراده کند، آن‌ها را از بین می‌راند. - نیازمندی جریان برق به مولد آن
- ۴) همه موجودات وابسته به خدا هستند و خداوند هر لحظه اراده کند، آن‌ها را از بین می‌راند. - فقر اجزای ساعت به ساعت‌ساز

☆ ۳۷. دین مبین اسلام، ما را به تفکر در چه چیزی تشویق کرده است و علت آن را در چه چیزی می‌توان یافت؟

- ۱) ماهیت خدا - ما به وجود خداوند به عنوان آفریدگار جهان پی می‌بریم و صفات او را می‌توانیم بشناسیم.
- ۲) اوصاف خداوند - ما به وجود خداوند به عنوان آفریدگار جهان پی می‌بریم و صفات او را می‌توانیم بشناسیم.
- ۳) اوصاف خداوند - احاطه بر محدود و درک چگونگی آن برای انسان ممکن است.
- ۴) ماهیت خدا - احاطه بر محدود و درک چگونگی آن برای انسان ممکن است.

☆ ۳۸. حدیث شریف پیامبر اکرم ﷺ که فرمود: «اللهم لا تکلني إلى نفسي طرفة عين ابداً» متضمن کدام مفهوم است؟

- ۱) زمزمه انسان ناآگاهی که به سایه لطف و رحمت خدا ملتفت شده است، واگذاری خود به خداوند است.
- ۲) تمایلات دانی و عالی انسان به قدری خطرآفرین‌اند که لحظه‌ای نمی‌توان به آن‌ها اعتماد کرد.
- ۳) انسان عارف در رابطه‌اش با خدا عاجزانه می‌خواهد که لحظه‌ای از رحمت ویژه خدا دور نشود.
- ۴) درخواست پیوسته اولیای دین از خداوند معلول افزایش عبودیت و بندگی آنان به پیشگاه الهی است.

۳۹. ✨ مقرون شدن دقت و تأمل در عین شهود خداوند در هر چیز کدام صفات الهی را برای انسان عیان می‌کند و مؤید آن در کدام بیت است؟
- (۱) علم و قدرت - لذت هستی نمودی نیست را / عاشق خود کرده بودی نیست را
 - (۲) حکمت و رحمت - لذت هستی نمودی نیست را / عاشق خود کرده بودی نیست را
 - (۳) حکمت و رحمت - دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید
 - (۴) علم و قدرت - دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید
۴۰. پیام چند مورد از ابیات ذیل به صورت صحیح آمده است؟
- (الف) ما چو ناییم و نوا در ما ز توست / ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست ← نیاز مداوم موجودات هستی به خداوند
 (ب) ما عدم‌هاییم و هستی‌های ما / تو وجود مطلق، فانی‌نما ← پدیده بودن موجودات جهان و از خود نبودن وجودشان
 (ج) ما همه شیران ولی شیر علم / حمله‌مان از باد باشد دم به دم ← منبع و سرچشمه علم و دانایی خداست.
 (د) ما که باشیم ای تو ما را جان جان / تا که ما باشیم با تو در میان ← فقر ذاتی موجودات و غنای ذاتی پروردگار
- ۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)
۴۱. ✨ ثمره التفات انسان‌ها به آیه ﴿يسألهم من في السماوات والأرض كل يوم هو في شأن﴾ در کدام حدیث نبوی تجلی دارد و مفهوم این آیه در کدام مورد بیان شده است؟
- (۱) «افضل العبادة ادمان التفكير في الله و في قدرته» - انسان چشم به هم زدنی به خود واگذار نمی‌شود.
 - (۲) «افضل العبادة ادمان التفكير في الله و في قدرته» - جهان در هر آن به خداوند نیازمند است.
 - (۳) «اللهم لا تكلني الى نفسي طرفة عين ابداً» - جهان در هر آن به خداوند نیازمند است.
 - (۴) «اللهم لا تكلني الى نفسي طرفة عين ابداً» - انسان چشم به هم زدنی به خود واگذار نمی‌شود.
۴۲. ✨ اگر بخواهیم مقایسه‌ای میان رابطه جهان با خداوند و ساعت با سازنده آن داشته باشیم، کدام موضوع به ذهن انسان متبادر می‌شود؟
- (۱) هر دو پدیده‌اند و ساعت‌ساز هستی‌بخش ساعت است و خداوند هستی‌بخش و خالق جهان است.
 - (۲) هر دو مرکب از اجزا هستند و نظم و پیچیدگی جهان فراتر است و ساعت‌ساز نظم‌دهنده و هستی‌بخش آن است.
 - (۳) هر دو نیازمند خالق هستند و این نیاز در هستی‌بخشی و بقا است یعنی یک نوع نیاز دائمی دارند.
 - (۴) دوام و بقای ساعت وابسته به ساعت‌ساز نمی‌باشد؛ ولی بقای جهان وابسته به خالق آن است.
۴۳. ✨ منع رسول خدا ﷺ از تفکر در ماهیت خداوند، به کدام پشتوانه فلسفی است و چه عاملی ما را به تفکر در همه چیز ترغیب نموده است؟
- (۱) خداوند، محیط بر جهان است. - حدیث پیامبر ﷺ
 - (۲) موجودات، محاط در خدایند. - فطرت
 - (۳) موجودات، محیط بر خدایند. - فطرت
 - (۴) خداوند، محاط در جهان است. - حدیث پیامبر ﷺ
۴۴. ✨ بیت «ما چو ناییم و نوا در ما ز توست / ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست» به کدام مفهوم اشاره دارد و چه تمثیلی در خصوص آن می‌توان به کار برد؟
- (۱) هر پدیده نیازمند به پدیدآورنده‌ای است که وجودش از خودش باشد. - رابطه مسجد و بنای آن
 - (۲) هر پدیده نیازمند به پدیدآورنده‌ای است که وجودش از خودش باشد. - رابطه نیاز غیرشیرین به شیرین‌کننده
 - (۳) همه موجودات پدیده‌هایی هستند که وجودشان از خودشان نبوده و نیست. - رابطه نیاز غیرشیرین به شیرین‌کننده
 - (۴) همه موجودات پدیده‌هایی هستند که وجودشان از خودشان نبوده و نیست. - رابطه مسجد و بنای آن
۴۵. هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیش تر شود، درک فقر او به خداوند می‌یابد و در نتیجه عبودیت او می‌شود و ابراز ناتوانی او به خدا
- (۱) افزایش - بیش‌تر - کاهش می‌یابد
 - (۲) کاهش - کم‌تر - افزایش می‌یابد
 - (۳) افزایش - بیش‌تر - افزایش می‌یابد
 - (۴) کاهش - کم‌تر - کاهش می‌یابد
۴۶. معرفت به صفات الهی و شناخت کیستی خداوند برای انسان به ترتیب کدام ویژگی را داراست؟
- (۱) ممکن - ممکن (۲) ناممکن - ممکن (۳) ممکن - ناممکن (۴) ناممکن - ناممکن
۴۷. ✨ درک بهتر فقر و نیازمندی خود به خداوند متعال معلول چیست و قوی‌تر و بیش‌تر شدن بندگی و عبودیت در پیشگاه خداوند نتیجه کدام عامل است؟
- (۱) افزایش خودشناسی - درک بهتر وابستگی به خداوند
 - (۲) قرار گرفتن در سختی‌ها - درک بهتر وابستگی به خداوند
 - (۳) قرار گرفتن در سختی‌ها - الگو قرار دادن پیامبران و امامان و اولیای الهی (۴) افزایش خودشناسی - الگو قرار دادن پیامبران و امامان و اولیای الهی
۴۸. با توجه به دیدگاه فرهنگ و معارف اسلامی، شناخت ماهیت و چیستی خداوند به ترتیب متّصف به چه صفتی است و شناخت هستی او، نیاز به کدام عامل است؟
- (۱) ممکن - ممکن - احاطه (۲) ناممکن - ممکن - احاطه (۳) ممکن - ناممکن - تفکر (۴) ناممکن - ناممکن - تفکر

۴۹. این که «انسان و موجودات جهان پدیده‌هایی هستند که وجودشان از خودشان نیست» مقدمه در استدلال نیازمندی جهان در
به خدا است و این که «انسان با هر چیزی خدا را ببیند» معرفتی عمیق و والا است و برای جوانان قابل دسترس؛ زیرا دارند.

(۱) اول - پیدایش - پاکی و صفای قلب (۲) اول - بقا - پاکی و صفای قلب

(۳) دوم - بقا - عزم و تصمیم و کمک الهی (۴) دوم - پیدایش - عزم و تصمیم و کمک الهی

۵۰. واگذاری خود به خدا و توکل و اعتماد بر او در مشکلات و گرفتاری‌ها و درک حضور خدا برای انسان‌های معمولی به ترتیب مولود چیست؟

(۱) درک نیازمندی نسبی در بقا به خدا - فطرت خداجوی (۲) درک نیازمندی نسبی در بقا به خدا - خدانشناسی نظری

(۳) برخورداری از معرفت بیش‌تر به خود - خدانشناسی نظری (۴) برخورداری از معرفت بیش‌تر به خود - فطرت خداجوی

۵۱. چگونگی و ویژگی‌های کدام یک از موضوعات زیر در حیطة شناخت انسان قرار می‌گیرد و کدام بخش از حدیث نبوی به آن اشاره دارد؟

(۱) گیاهان و حیوانات - «لا تفکروا فی ذات الله» (۲) چستی خدای متعال - «لا تفکروا فی ذات الله»

(۳) ماهیت باری تعالی - «تفکروا فی کل شیء» (۴) ستارگان و کهکشان‌ها - «تفکروا فی کل شیء»

۵۲. لازمه درک چستی یک موجود بودن آن است در حالی که خداوند است؛ پس آن چه از خداوند قابل درک است،
خداوند است. لذا پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله ما را به تفکر در امر کرده است.

(۱) محدود - نامحدود - هستی - ذات الهی (۲) وابسته - بی‌نهایت - چستی - ذات الهی

(۳) وابسته - بی‌نهایت - چستی - عموم پدیده‌ها (۴) محدود - نامحدود - هستی - عموم پدیده‌ها

۵۳. تفکر در ذات خداوند و صفات الهی در بیانات ارزشمند پیامبر عظیم‌الشأن اسلام به ترتیب موصوف به کدام صفات می‌باشد و به کدامین امر تشویق شده است؟

(۱) ناممکن - ناممکن - اول (۲) ناممکن - ممکن - دوم (۳) ممنوعیت - ممکن - اول (۴) ممکن - ممنوعیت - دوم

۵۴. با توجه به عبارت قرآنی «يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ» گویا شدن، برخاسته از فهم کدام عبارت نورانی است؟

(۱) «كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ» (۲) «أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ» (۳) «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ» (۴) «لِلَّوَهَابِ السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ»

۵۵. معرفت به ذات و چستی کدام موضوع دیرتر برای انسان آشکار خواهد شد و کدام موضوع در امر رسول اکرم صلی الله علیه و آله به تفکر، مستثنی واقع گردیده است؟

(۱) خداوند - کمیت و کیفیت خدا (۲) گیاهان - گنه ذات حق تعالی

(۳) حیوانات - گون و مکان الهی (۴) کهکشان‌های دوردست - جوهر و ماهیت خداوند

۵۶. شناخت چگونگی و هستی خداوند بر اساس فرهنگ و معارف اسلامی به ترتیب موصوف به صفت و است و شناخت
موجودات، نیاز به دارد.

(۱) ممکن - ناممکن - هستی - احاطه (۲) ناممکن - ممکن - چستی - احاطه

(۳) ممکن - ناممکن - چستی - نشانه (۴) ناممکن - ناممکن - هستی - نشانه

تست‌های ترکیبی با درس قبلی

۵۷. با توجه به حدیث «اللهم لا تكلني الى نفسي طرفة عين ابدا» عدم اعتماد انسان به چه چیزی برداشت می‌شود و کدام خصیصه اخلاقی را می‌توان برداشت نمود؟

(ترکیبی با درس ۲، سال دهم)

(۱) دشمن قسم‌خورده انسان - توکل بر خدا (۲) دشمن قسم‌خورده انسان - دوستی با حق

(۳) دشمن‌ترین دشمن انسان - دوستی با حق (۴) دشمن‌ترین دشمن انسان - توکل بر خدا

۵۸. ویژگی پاکی و صفای قلب در کدام دوره سنی، رسیدن به معرفت عمیق و والا به خداوند را میسر می‌سازد و در کدام شعر به این خصیصه اشاره گردیده است و به تعبیر رسول خدا صلی الله علیه و آله از ویژگی‌های این دوره سنی کدام است؟

(ترکیبی با درس ۱۱، سال یازدهم)

(۱) جوانی - دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید - نزدیک بودن به آسمان

(۲) نوجوانی - دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید - عدم آرایش به گناه

(۳) جوانی - به هر جا بنگرم کوه و در و دشت / نشان از قامت رعنا تو بینم - نزدیک بودن به آسمان

(۴) نوجوانی - به هر جا بنگرم کوه و در و دشت / نشان از قامت رعنا تو بینم - عدم آرایش به گناه

۵۹. آیه شریفه «وَاللَّهُ هُوَ الْعَنِّي الْحَمِيدُ» از حیث اشاره به صمد و بی‌نیاز بودن خدا، با کدام عبارت قرآنی، تناسب مفهومی دارد؟ (ترکیبی با درس ۷، سال یازدهم)

(۱) «قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرَّسُلُ» (۲) «فَلَنْ يَصَّرَ اللَّهُ شَيْئًا»

(۳) «وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ» (۴) «انْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ»

۶۰. امداد خاص الهی در راه رسیدن به معرفت عمیق و والا در رؤیت خدا با هر چیزی، در صورتی نصیب انسان می‌شود که چگونه به راه افتد و یکی از نشانه‌های افراد دارای این ویژگی کدام است؟
 (۱) با بندگی و عبودیت - مورد عتاب قرار دادن نفس پس از محاسبه (۲) با عزم و تصمیم قوی - مورد عتاب قرار دادن نفس پس از محاسبه (۳) با عزم و تصمیم قوی - نسپردن سرنوشت به دست حوادث (۴) با بندگی و عبودیت - نسپردن سرنوشت به دست حوادث

تست‌های ترکیبی با درس بعدی

۶۱. * رسیدن به معرفت عمیق و والا و با هر چیز خدا را دیدن قدم گذاشتن در راه با عزم و تصمیم قوی است و آیه شریفه به آن اشاره دارد.

- (۱) علت - «یا ایها الناس انتم الفقراء الى الله و الله هو الغنى الحميد»
 (۲) معلول - «یا ایها الناس انتم الفقراء الى الله و الله هو الغنى الحميد»
 (۳) علت - «و الذين جاهدوا فينا لنهدينهم سبلنا و ان الله لمع المحسنين»
 (۴) معلول - «و الذين جاهدوا فينا لنهدينهم سبلنا و ان الله لمع المحسنين»

۶۲. آن‌جا که معتقد شویم بهترین افکار موجب بهترین سبک زندگی و رفتار انسان می‌شود به کدام حدیث شریف پیامبر ﷺ صحه گذاشته‌ایم و نتیجه این حدیث مؤید کدام مرتبه از توحید است؟

- (۱) «تفكروا في كل شيء و لا تفكروا في ذات الله» - نظری
 (۲) «تفكروا في كل شيء و لا تفكروا في ذات الله» - عملی
 (۳) «افضل العباداة ادمان التفكر في الله و في قدرته» - نظری
 (۴) «افضل العباداة ادمان التفكر في الله و في قدرته» - عملی

۶۳. شرط اصلی حرکت انسان به سوی معرفتی عمیق چیست و نتیجه قدم به پیش گذاشتن با عزم و تصمیم در این مسیر، در کدام آیه تجلی دارد؟

- (۱) روحیه حقیقت‌جویی - «ان تقوموا لله مثنى و فرادی»
 (۲) پاکی و صفای قلب - «ان تقوموا لله مثنى و فرادی»
 (۳) پاکی و صفای قلب - «و الذين جاهدوا فينا لنهدينهم سبلنا»
 (۴) روحیه حقیقت‌جویی - «و الذين جاهدوا فينا لنهدينهم سبلنا»

۶۴. این‌که کسی نمی‌تواند وجود و هستی خدا را بگیرد و نابودش کند، برخاسته از کدام صفات الهی است و به کدام‌یک از مراتب توحید اشاره می‌کند؟

- (۱) «و الله يعلم ما تصنعون» - توحید عملی
 (۲) «و الله هو العننى الحميد» - توحید عملی
 (۳) «و الله هو العننى الحميد» - توحید ذاتی
 (۴) «و الله يعلم ما تصنعون» - توحید ذاتی

۶۵. حرکت به سوی معرفتی عمیق و والا که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند نیازمند است که در اغلب جوانان و نوجوانان وجود دارد. اگر با عزم و تصمیم قوی راه افتیم، به یقین خداوند نیز کمک خواهد کرد و آیه شریفه مؤید این موضوع است. (ترکیبی با درس ۶، سال دوازدهم)

- (۱) پاکی و صفای قلب - «یا ایها الناس انتم الفقراء الى الله و الله هو الغنى الحميد»
 (۲) عبور نگاه از پشت پرده ظاهر - «یا ایها الناس انتم الفقراء الى الله و الله هو الغنى الحميد»
 (۳) عبور نگاه از پشت پرده ظاهر - «و الذين جاهدوا فينا لنهدينهم سبلنا و ان الله لمع المحسنين»
 (۴) پاکی و صفای قلب - «و الذين جاهدوا فينا لنهدينهم سبلنا و ان الله لمع المحسنين»

۶۶. آیه شریفه «و من آياته ان خلق لكم من انفسكم أزواجًا ...» با کدام گزینه ارتباط معنایی ندارد؟

- (۱) «به هر جا بنگرم کوه و در و دشت / نشان از قامت رعنا تو بینم»
 (۲) «الله نور السماوات و الارض»
 (۳) «و لا تفكروا في ذات الله»
 (۴) «ما رأيت شيئاً الا و رأيت الله قبله و بعده و معه»

۶۷. مرتبه‌ای از وحدانیت که در آیات شریفه «و الله هو العننى الحميد» و «الله نور السماوات و الارض» خداوند به آن ستوده شده است، در کدام آیات مبارکه به ترتیب مؤکد واقع شده است؟

- (۱) «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» - «قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ»
 (۲) «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» - «قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ»
 (۳) «قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ» - «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ»
 (۴) «قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ» - «قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ»

۶۸. نتیجه یقینی و قطعی حرکت انسان به سوی معرفت عمیق و برتر با قصد و آهنگ قوی، چیست و بیانگر کدام سنت الهی است؟

- (۱) استعانت از خدا و نداشتن ترس از آینده و حزن از گذشته - توفیق الهی
 (۲) استعانت از خدا و نداشتن ترس از آینده و حزن از گذشته - ابتلاء انسان
 (۳) امداد خاص الهی و چشیدن لذت رسیدن به این معرفت - توفیق الهی
 (۴) امداد خاص الهی و چشیدن لذت رسیدن به این معرفت - ابتلاء انسان

۶۹. حدیث شریف مولی الموحّدين علی التّلیّی که فرمود: «ما رأیت شیئاً إلّا و رأیت اللّه قبله و بعدة و معة» متناسب با کدام یک از آیات زیر نیست؟

(ترکیبی با درس ۲، ۳ و ۴، سال دوازدهم)

- ۱) مهر رخسار تو می‌تابد ز ذرات جهان / هر دو عالم پر ز نور و دیده نابینا چه سود
- ۲) دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید
- ۳) به صحرا بنگرم، صحرا تو بینم / به دریا بنگرم، دریا تو بینم
- ۴) ذات نایافته از هستی، بخش / کی تواند که شود هستی بخش

۷۰. فرموده پیامبر اکرم ﷺ: «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ» در خصوص تفکر در چیست و یادآور کدام یک از راه‌های تقویت اخلاص است؟ (ترکیبی با درس ۴، سال دوازدهم)

- ۱) ذات و صفات الهی - دستیابی به درجاتی از حکمت
- ۲) نشانه‌های الهی - دستیابی به درجاتی از حکمت
- ۳) ذات و صفات الهی - افزایش معرفت نسبت به خداوند
- ۴) نشانه‌های الهی - افزایش معرفت نسبت به خداوند

۷۱. آیه شریفه ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ بیش از هر چیز یادآور کدام مرتبه توحید است؟ چرا؟ (ترکیبی با درس ۲، سال دوازدهم)

- ۱) خالقیت - زیرا تمام مخلوقات، وجود خود را از او می‌گیرند و به سبب او پیدا می‌شوند.
- ۲) ربوبیت - زیرا تمام مخلوقات، وجود خود را از او می‌گیرند و به سبب او پیدا می‌شوند.
- ۳) ربوبیت - زیرا پروردگار مالک و صاحب اختیاری است که تدبیر و پرورش مخلوقات به دست اوست.
- ۴) خالقیت - زیرا پروردگار مالک و صاحب اختیاری است که تدبیر و پرورش مخلوقات به دست اوست.

۷۲. زمینه‌ساز رسیدن انسان به معرفتی عمیق و والا کدام است و اگر با عزم و تصمیم قدم پیش گذاریم، نتیجه این تلاش در کدام آیه شریفه تجلی دارد؟ (ترکیبی با درس ۶، سال دوازدهم)

- ۱) روشن ضمیری و حقیقت جویی - ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾
- ۲) پاکی و صفای قلب - ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾
- ۳) پاکی و صفای قلب - ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا﴾
- ۴) روشن ضمیری و حقیقت جویی - ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا﴾

تست‌های کنکور

۷۳. کدام مورد، مفهوم عبارت شریفه ﴿اللَّهُ الضَّمُّ﴾ را بیان نموده است؟ (ریاضی ۹۸ با تغییر، ترکیبی با درس ۲، سال دوازدهم)

- ۱) ﴿قُلْ أَعْيُرَ اللَّهُ أُنْبِيَا رَبًّا وَ هُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ﴾
- ۲) ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾
- ۳) ﴿إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَ رَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾
- ۴) ﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾

۷۴. اکنون که می‌دانیم «ما همه شیران ولی شیر علم / حمله‌مان از باد باشد دم به دم» شایسته است، چگونه دعا کنیم؟ (ریاضی ۹۸)

- ۱) ﴿إِنَّ صَلَاتِي وَ نَسْكَی وَ مَحْيَای وَ مَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾
- ۲) ﴿رَبِّ ارْجِعْ عَلَيَّ أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ﴾
- ۳) ﴿اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا﴾
- ۴) ﴿اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ﴾

۷۵. برترین عبادت کدام است و ثمره آن چگونه ظاهر می‌گردد؟ (تجربی ۹۸)

- ۱) ﴿ادمان التفکر فی اللّٰه و فی قدرته﴾ - نیازمندی به خدا
- ۲) ﴿ادمان التفکر فی اللّٰه و فی قدرته﴾ - شکوفایی استعدادها
- ۳) ﴿من یعیش بالاحسان اکثر ممن یعیش بالأعمار﴾ - نیازمندی به خدا
- ۴) ﴿من یعیش بالاحسان اکثر ممن یعیش بالأعمار﴾ - شکوفایی استعدادها

۷۶. «تمام موجودات، وجود خود را از خداوند می‌گیرند» و «بی‌همتایی خداوند در همه مراتب توحید» به ترتیب از دقت در کدام آیات قرآن کریم مفهوم می‌گردد؟ (انسانی ۹۸، ترکیبی با درس ۲، سال دوازدهم)

- ۱) ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ﴾ - ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾
- ۲) ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ﴾ - ﴿قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾
- ۳) ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ - ﴿قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾
- ۴) ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ - ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾

۷۷. این درخواست که ﴿لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا﴾ ثمره فهم کدام مسئله است؟ (انسانی ۹۸)

- ۱) آفرینش همه تنبیه خداوند دل است
- ۲) به صحرا بنگرم صحرا تو بینم
- ۳) دلی کز معرفت نور و صفا دید
- ۴) ما همه شیران ولی شیر علم
- دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار
- به دریا بنگرم دریا تو بینم
- به هر چیزی که دید اول خدا دید
- حمله‌مان از باد باشد دم به دم

- ☆ ۷۸. اگر سؤال شود «آیا می‌توانیم به ذات خدا پی ببریم؟» پاسخ ما کدام است و دلیل آن چیست؟ (زبان ۹۸)
- ۱) منفی - احاطه جزء بر کل محال است.
 - ۲) مثبت - ذات و صفات خداوند یکی است.
 - ۳) مثبت - در پشت پرده ظاهر و در وراء هر چیزی خداوند را می‌توان دید.
 - ۴) منفی - فقط با اندیشه و دستگاه بینایی نمی‌توان به صفات خدا پی برد.
- ☆ ۷۹. فهمیدن عبارت شریفه «يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ» ما را به مفهوم کدام آیه، راهنمایی می‌کند؟ (هنر ۹۸)
- ۱) «إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ»
 - ۲) «قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ»
 - ۳) «وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَزْفٍ»
 - ۴) «قُلْ أَغَيَّرَ اللَّهُ أَبْنِيَّ رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ»
- ☆ ۸۰. مفهوم نیازمندی مخلوقات به خداوند متعال در هر آن، در کدام بیت، بیان شده است؟ (فارج از کشور ۹۸)
- ۱) ما نبودیم و تقاضا مان نبود لطف تو ناگفته ما می‌شنود
 - ۲) لذت هستی نمودی نیست را عاشق خود کرده بودی نیست را
 - ۳) ما چو نایبیم و نوا در ما ز توست ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست
 - ۴) خشک ابری که بود ز آب تهی نابد از وی صفت آب دهی
- ☆ ۸۱. پیامبر اکرم ﷺ کدام مورد را برترین عبادت معرفی نموده‌اند؟ (انسانی فارج از کشور ۹۸)
- ۱) اندیشیدن مداوم درباره خدا و قدرت او
 - ۲) گرایش به خداوند و تمسک به او
 - ۳) بیان سخن حق در مقابل سلطان ستمگر
 - ۴) رسیدن به حضور قائم در حال پیروی از او
- ☆ ۸۲. کدام گزینه، ثمره درک نیازمندی به خدای بی‌نیاز را نشان می‌دهد؟ (فارج از کشور ۹۸ نظام قدیم با اندکی تغییر)
- ۱) افزایش معرفت و آگاهی ← افزایش خودشناسی ← درک بیش‌تر فقر و نیاز
 - ۲) افزایش معرفت و آگاهی ← افزایش خودشناسی ← افزایش عبودیت و بندگی
 - ۳) کامل شدن معرفت حقیقی ← افزایش آگاهی ← درک بیش‌تر فقر و نیاز
 - ۴) کامل شدن معرفت حقیقی ← درک بیش‌تر فقر و نیاز ← افزایش عبودیت و بندگی
- ☆ ۸۳. فهم کدام عبارت برای تقویت عبودیت و بندگی در پیشگاه خداوند ضروری است؟ (هنر ۹۷ با تغییر)
- ۱) «قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ»
 - ۲) «يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ»
 - ۳) «هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ»
 - ۴) «إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ»
- ☆ ۸۴. به کدام علت، پیامبر گرامی اسلام ﷺ به «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ» دستور داده‌اند؟ (ریاضی ۹۵ با تغییر)
- ۱) لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است و ما هرگز به هستی و چیستی خدا دسترسی نداریم.
 - ۲) تفکر در ذات خداوند موجب محدود شدن هستی خداوند می‌شود و ما فقط توان فهم چیستی خدا را داریم.
 - ۳) اگر چیستی برای خداوند فرض کنیم، او را محدود کرده‌ایم؛ زیرا ذهن ما فقط گنجایش و توانایی شناخت امور محدود را دارد.
 - ۴) هستی و چیستی خداوند در ظرف ذهن ما نمی‌گنجد و ما فقط توانایی فهم مخلوقات خداوند را داریم.
- ☆ ۸۵. از آیه شریفه «يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ» کدام موضوعات مفهوم می‌گردد؟ (فارج از کشور ۹۴ با تغییر)
- ۱) بندگی و عبودیت در پیشگاه خداوند و نیازمندی مخلوقات به خالق در مرحله پیدایش
 - ۲) وابستگی دائمی مخلوقات به اراده الهی و نیازمندی مخلوقات به خالق صرفاً در مرحله پیدایش
 - ۳) بندگی و عبودیت در پیشگاه خداوند و وابستگی وجودی جهان در بقای خود به خدا
 - ۴) وابستگی دائمی مخلوقات به اراده الهی و وابستگی وجودی جهان از جمله در بقای خود به خدا
- ☆ ۸۶. با توجه به حدیث شریف: «لَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ...» پیامبر گرامی اسلام ﷺ فرمودند درباره چه چیزی فکر نکنید و علت آن چیست؟ (هنر ۹۴)
- ۱) چیستی خداوند - چون شناخت صفات و ویژگی‌های خداوند امکان‌پذیر نیست.
 - ۲) هستی خداوند - چون شناخت صفات و ویژگی‌های خداوند امکان‌پذیر نیست.
 - ۳) چیستی خداوند - چون لازمه شناخت هر چیزی احاطه بر آن است.
 - ۴) هستی خداوند - چون لازمه شناخت هر چیزی احاطه بر آن است.
- ☆ ۸۷. پیام آیه شریفه «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ» این است که جهان، در نیازمند به خدا است و تمام موجودات هستند. (فارج از کشور ۹۲ با تغییر)
- ۱) پیدایش و بقا - تجلی بخش خداوند
 - ۲) پیدایش و هستی یافتن - تجلی بخش خداوند
 - ۳) پیدایش و بقا - نوری از انوار وجود
 - ۴) پیدایش و هستی یافتن - نوری از انوار وجود

۸۸. با توجه به معارف باقی مانده از بنیان گذار مکتب توحیدی خاص اسلام، حضرت محمد ﷺ، تفکر در ذات و صفات خداوند، به ترتیب و است.

(تجربى ۹۲ با تضيير)

(۱) ممنوع - ممنوع (۲) ممنوع - مورد تشويق (۳) مورد تشويق - مورد تشويق (۴) مورد تشويق - ممنوع

۸۹. با توجه به معارف اسلامی، شناخت «هستی» و «چیستی» خداوند، به ترتیب موصوف به و است. (هنر ۹۲)

(۱) ممکن - ناممکن (۲) ناممکن - ممکن (۳) ممکن - ممکن (۴) ناممکن - ناممکن

۹۰. اگر بگوییم: «رابطه ما و دیگر موجودات با خدا، مانند رابطه جریان برق با مولد آن است.» از این تشبیه به پی می بریم که به ترتیب و مفهوم می گردد. (فارغ از کشور ۹۱ با تضيير)

(۱) نیاز پدیده‌ها به پدیدآور در ایجاد و بقا - فقیر - غنی (۲) خالقیت خداوند بی نیاز و مخلوقیت پدیده‌ها - فقیر - غنی

(۳) وابستگی کامل مخلوقات به خالق توانا - غنی - فقیر (۴) نیازمندی ذاتی پدیده‌ها و بی‌نیازی ذاتی پدیدآور - غنی - فقیر

۹۱. اگر بگوییم: «هر چیزی در این جهان، در حدّ خودش تجلی بخش خداوند و نشانگر صفات الهی است.» پیام کدام آیه را ترسیم کرده ایم؟ (هنر ۹۱ با تضيير)

(۱) ﴿اللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ (۲) ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾

(۳) ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ (۴) ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ﴾

۹۲. نیاز مداوم پدیده‌ها به خدا در موجود شدن و بقا و «تجلی‌گاه خدا و صفاتش بودن از سوی موجودات»، به ترتیب از دقت در آیه و مفهوم می گردد. (فارغ از کشور ۹۰ با تضيير)

(۱) ﴿سَأَلَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾ - ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِ كَمَشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ﴾

(۲) ﴿سَأَلَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾ - ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾

(۳) ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ - ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِ كَمَشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ﴾

(۴) ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ - ﴿سَأَلَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾

۹۳. معرفت عمیق و والا، معرفتی است که و زمینه‌ساز قابل دسترس بودن آن است. (ریاضی ۹۰ با تضيير)

(۱) انسان همراه با هر چیزی، خدا را ببیند - پاکی و صفای قلب

(۲) هیچ نقطه مبهم و ناشناخته‌ای برای انسان کاوشگر، باقی نگذارد - پاکی و صفای قلب

(۳) هیچ نقطه مبهم و ناشناخته‌ای برای انسان کاوشگر، باقی نگذارد - عزم و تصمیم

(۴) انسان همراه با هر چیزی، خدا را ببیند - عزم و تصمیم

۹۴. در صحنه پرغوغای حیات، بین افزایش معرفت انسان و افزایش عبودیت وی، رابطه برقرار است که افزایش خودشناسی، زاینده است و قطع رابطه بین جریان برق و مولد برق (هنر ۹۰ با تضيير)

(۱) عکس - فقر و نیازمندی - ناممکن است (۲) مستقیم - فقر و نیازمندی - ناممکن است

(۳) عکس - غنا و بی‌نیازی - به فنای جریان برق می انجامد (۴) مستقیم - غنا و بی‌نیازی - به فنای جریان برق می انجامد

۹۵. لذت معرفت عمیق و والا، آن‌گاه به کام جان انسان چشاند می شود که با گره بخورد تا توفیق الهی نصیب گردد و موانع راه به لطف و حمایت او بی اثر شود. (فارغ از کشور ۸۹ با تضيير)

(۱) پاکي و صفای قلب - عزم و تصمیم (۲) پاکي و صفای قلب - توحید در خالقیت

(۳) اخلاص در عمل و توحید عبادی - عزم و تصمیم (۴) اخلاص در عمل و توحید عبادی - توحید در خالقیت

۹۶. معرفت عمیق و والا، معرفتی است که و بستر لازم برای رسیدن به این هدف است. (ریاضی ۸۹ با تضيير)

(۱) تنها مؤثر در نظام آفرینش را خدا بدانیم - پاکی و صفای قلب

(۲) با هر چیزی، خدا را ببینیم - پاکی و صفای قلب

(۳) با هر چیزی، خدا را ببینیم - اخلاص و عبودیت و بندگی برای خدا

(۴) تنها مؤثر در نظام آفرینش را خدا بدانیم - اخلاص عبودیت و بندگی برای خدا

۹۷. این بیان امیرمؤمنان علی علیه السلام که می فرماید: «ما رأيت شيئاً إلا و رأيت الله قبله و بعده و معه» با کدام عبارت تناسب معنایی ندارد؟

(۱) ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾

(۲) «دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید»

(۳) ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا﴾

(۴) ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾

(فارغ از کشور ۸۷، با تضيير و ترکیبی با درس ۱۲ سال یازدهم)

پاسخ پرسش‌های چهار گزینه‌ای

۹ ۲ «و امدار بودن به معنای نیازمند بودن موجودات به خداوند از آیه **﴿أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ...﴾** قابل برداشت است.

دستیابی به این معرفت که انسان با هر چیزی، خدا را ببیند (معرفت عمیق و والا)، در نگاه نخست مشکل به نظر می‌آید، اما هدفی قابل دسترس و ممکن است؛ به خصوص برای جوانان و نوجوانان. ❁

۱۰ ۲ آیه ذکرشده، نیازمندی همه موجودات، از جمله انسان‌ها را به خداوند در همه شئون از جمله وجود و هستی بیان می‌دارد.

۱۱ ۲ وجود مخلوقات وابسته و نیازمند به خداست: **﴿أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ﴾**، اما خداوند بی‌نیاز و غنی است. ابتدای این آیه، خطاب **﴿يا أَيُّهَا النَّاسُ﴾** آمده است و همه مخلوقات از جمله انسان را مخاطب قرار می‌دهد. ❁

۱۲ ۲ چون خداوند غنی و بی‌نیاز است: **﴿وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾** و وجودش وابسته به چیزی نیست، کسی نمی‌تواند وجود او را بگیرد و نابودش کند و هم چنین آیه ۱۵ سوره فاطر: **﴿يا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ﴾** اشاره به همه مخلوقات از جمله انسان دارد که در وجود و هستی خود نیازمند به خدا هستند.

۱۳ ۴ - آیه **﴿أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ﴾** اشاره به نیازمندی به خدا در پیدایش و بقا دارد؛ زیرا موجودات از هر جهتی به خداوند نیازمند هستند. - **﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾** اشاره به نیازمندی در پیدایش و بقا به طور دائمی و در هر لحظه.

۱۴ ۴ موجودات دائماً با زبان حال، به پیشگاه الهی عرض نیاز می‌کنند و به قول مولوی، می‌گویند:
«ما همه شیران ولی شیر عَلم / حمله‌مان از باد باشد دم به دم».

آگاهی و دانایی به این نیاز دائمی، مانند پیامبر گرامی اسلام، موجب می‌شود که ایشان با آن مقام و منزلت خود در پیشگاه الهی، عاجزانه از خداوند بخواهد که برای یک لحظه هم، لطف و رحمت خاخش را از او نگیرد و او را به خود واگذار نکند: **﴿اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا﴾**؛ خدایا هیچ‌گاه مرا چشم به هم زدنی به خودم وا نگذار.»

۱۵ ۲ بیت «ما عدم‌هاییم و هستی‌های ما / تو وجود مطلق، فانی نما»، بیانگر این مفهوم است که ما از اساس و ریشه، نیستی و عدم می‌باشیم و به طور کلی به خداوند نیازمندیم و آن کس که هستی و وجود مطلق است و به دیگران نیازی ندارد (غنی) خداست که در ارتباط با آیه **﴿يا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾** است.
این بیت، بیانگر نسبت دادن کل وجود به یک نفر، آن هم خدای متعال است. (وحدت وجود) ❁

۱۶ ۱ انسان‌های آگاه، دائماً سایه لطف و رحمت خدا را احساس می‌کنند و خود را نیازمند عنایات پیوسته او می‌دانند. هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیشتر شود (علت)، ۱- نیاز به او را بیشتر احساس و ۲- ناتوانی و بندگی خود را بیش‌تر ابراز می‌کند (معلول).

۱۷ ۱ رسیدن به معرفت عمیق و والا که انسان با هر چیزی، خدا را ببیند، در نگاه نخست مشکل به نظر می‌آید (آسان نیست). طبق آیه شریفه **﴿كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾** خداوند همواره دست‌اندرکار امری است.

۱ ۲ اندیشه، بهار جوانی را پر طراوت و زیبا می‌سازد، استعدادها را شکوفا می‌کند و امید به آینده‌ای زیبا را نوید می‌بخشد. علاوه بر آن می‌تواند برترین عبادت‌ها باشد. پیامبر اکرم **ﷺ** می‌فرماید: **﴿أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ اِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَفِي قَدْرَتِهِ: بَرْتَرِينَ عِبَادَتِ، اَنْدِيشِيدِن مِداوم دربارۀ خدا و قدرت اوست.﴾** و تفکر زمینه‌ساز معرفت است، لذا قرآن کریم ما را به معرفت عمیق‌تر درباره‌ی خداوند فرامی‌خواند، لذا شعر: «دل‌ی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید» با آن مرتبط است.

۲ ۱ بر مبنای حدیث پیامبر **ﷺ** که فرمود: **﴿أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ اِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَفِي قَدْرَتِهِ﴾** مصداق صحیح تفکر، اندیشیدن مداوم درباره‌ی خدا و قدرت اوست.

اندیشه، بهار جوانی را پرطراوت و زیبا می‌سازد، استعدادها را شکوفا می‌کند و امید به آینده‌ای زیباتر را نوید می‌بخشد.

۳ ۳ آیا هرگز درباره‌ی آغاز و پایان این هستی پهناور فکر کرده‌اید تا بدانید: «موجودات جهان، هستی خود را امدار چه کسی هستند؟» این‌که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، معرفتی عمیق و والا است که در نگاه نخست مشکل به نظر می‌آید، اما هدفی قابل دسترس است، به خصوص برای جوانان و نوجوانان که پاکی و صفای قلب (روشن‌ضمیری و پاک‌طینتی) دارند.

۴ ۲ متکی بودن به غیر خود، همان نیازمند بودن به دیگری است که بیانگر مقدمه‌دوم نیازمندی جهان به خدا در پیدایش است. موجودی که غیرمتکی به خود باشد، یعنی پدیده است و وجودش از خودش نیست که به مقدمه‌اول نیازمندی جهان به خدا در پیدایش اشاره می‌کند. نتیجه‌ی ملحق و تلفیق شدن این دو مقدمه با یکدیگر، چنین است: ما و همه پدیده‌های جهان، در پدید آمدن و هست شدن خود به آفریننده‌ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد. این وجود برتر و متعالی «خدا» نامیده می‌شود. ❁

۵ ۴ مقدمه‌اول و دوم نیازمندی جهان به خدا در پیدایش برای حصول نتیجه‌ی مذکور به ترتیب خواسته شده است.
مقدمه‌اول: اگر به خود نظر کنیم، خود را پدیده‌ای می‌یابیم که وجود و هستی‌مان از خودمان نیست. (متکی نبودن موجودات به خود)
مقدمه‌دوم: پدیده‌ها، که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند. (محتاج بدان پدیده‌ها به غیر از خود) ❁

۶ ۴ در مقدمه‌دوم نیازمندی جهان در پیدایش می‌خوانیم که «پدیده‌هایی که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده هستند، همان‌طور که چیزهایی که شیرین نیستند، برای شیرین شدن، نیازمند به چیزی هستند که خودش شیرین باشد.» بیت مربوط به آن «ذات نایافته از هستی، بخش ...» می‌باشد.

۷ ۴ دومین مقدمه‌استدلال نیازمندی جهان به خدا در پیدایش بیان می‌کند که پدیده‌ها وجودشان از خودشان نیست و برای موجود شدن نیازمند پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد و بیت مذکور به پدیده‌ای اشاره دارد که صفت آب‌دهی از خودش نیست.

۸ ۳ عبارت «نیازمندی به غیر» معادل «نیازمندی به دیگری»، بیانگر مقدمه‌دوم استدلال نیازمندی به خدا در پیدایش است. اما سایر موارد قسمت اول گزینه‌های (۲)، (۳) و (۴)، مربوط به پدیده بودن موجودات جهان و مقدمه‌اول هستند. شعر «ذات نایافته از هستی، بخش / ...» به مقدمه‌دوم نیازمندی در پیدایش اشاره دارد و این دو مقدمه به همراه هم، نتیجه‌ی مذکور را می‌دهند. دانش‌آموزان عزیز! تست‌های دشوار با علامت ❁ مشخص گردیده است.

1

پرسش‌های امتحانی درس

آیات قرآن و احادیث

- ۱- چرا رسول خدا ﷺ می‌فرماید: «در همه چیز تفکر کنید ولی در ذات خداوند تفکر نکنید»؟
(نهایی کشوری - دی ۹۴ و شهریور ۹۸)
- ۲- با توجه به آیه شریفه ﴿سَأَلَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾ به سؤالات زیر پاسخ دهید.
(آ) چرا موجودات پیوسته از خداوند درخواست دارند؟
(ب) چرا خداوند هر لحظه دست‌اندرکار امری است؟
- ۳- با توجه به حدیث شریف «ما رأيتُ شيئاً إلا و رأيتُ اللهَ قبلةً و بعده و معه»، مقصود امام علی (علیه السلام) از این‌که می‌فرماید قبل و بعد و همراه هر چیزی خدا را دیدم، چیست؟
- ۴- رسول خدا ﷺ در عبارات شریفه زیر نسبت به تفکر در چه چیزی منع یا تشویق می‌نماید؟
(آ) «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَ فِي قُدْرَتِهِ»
(ب) «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ»
(پ) «وَ لَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ»
- ۵- در عبارت دعایی «اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا»: (آ) درخواست عاجزانه پیامبر ﷺ از خداوند چیست؟
(ب) این درخواست، نتیجه درک چه موضوعی است؟
- ۶- در آیه ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾، رابطه میان خداوند و جهان هستی با چه کلمه‌ای بیان شده است و در مورد خداوند به چه معنی است؟
(نهایی کشوری - فرورداد و دی ۹۳)
- ۷- با تدبیر در آیه شریفه ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.
(آ) نیاز انسان به خدا شامل چه چیزهایی می‌شود؟
(ب) چرا خداوند می‌تواند نیاز انسان و هر موجود دیگری را برطرف کند؟
(پ) پیام آیه را بنویسید.
(ت) قرآن کریم، خداوند را با صفت و مخلوقات را با صفت نام برده است.
(نهایی کشوری - شهریور و دی ۹۰)

صحیح / غلط

- ۸- یک پدیده هم در پیدایش و هم در بقای خود، نیاز به خدا دارد.
(نهایی کشوری - شهریور ۹۶ با اندک تغییر)
- ۹- نیازمندی موجودات به خداوند، منحصر به مرحله به‌وجود آمدن و پدیدار شدن است.
(نهایی کشوری - تیر و شهریور ۹۰)
- ۱۰- مخلوقات تنها در مرحله بقا به خداوند نیازمند و محتاج‌اند.
(نهایی کشوری - دی ۹۰)
- ۱۱- یک موجود فقط در صورتی برای موجود بودن به دیگری نیازمند نیست که خودش ذاتاً موجود باشد.
(نهایی کشوری - دی ۸۹ و اسفند ۸۷)
- ۱۲- هر چیزی که وجودش از خودش نباشد، برای موجود بودن نیازمند به دیگری نیست.
(نهایی کشوری - اسفند ۸۹)
- ۱۳- هر چه معرفت انسان به خود (خودشناسی) و رابطه‌اش با خدا بیش‌تر شود، نیاز به او را بیش‌تر احساس و ناتوانی و بندگی خود را بیش‌تر ابراز می‌کند.
- ۱۴- همگی موجودات به یک میزان تجلی‌بخش خداوند و نشانگر حکمت، قدرت، رحمت و سایر صفات الهی است.

جای خالی

- ۱۵- موجودات در مرحله پیدایش و به خداوند نیازمندند.
(نهایی کشوری - فرورداد ۹۲)
- ۱۶- هر کدام از ما بر اساس خویش، خدا را می‌یابیم و حضورش را می‌کنیم.
(نهایی کشوری - فرورداد ۹۲)